

Boekbespreking

Joodse en Palestijnse tranen

Ds. S. den Blaauwen en mw. G.A. van der Spek-Begemann

Joodse en Palestijnse tranen. Kerkelijk verzet tegen Auschwitz. Het Israëliësch-Palestijnse conflict.

Johan M. Snoek. Met bijdragen van D. Boer, M. den Dulk, W. Veen en A. Wessels.

Uitgeverij Skandalon, 2010, 128 bladzijden. ISBN 978-90-76564-98-2 € 12,50

In *Joodse en Palestijnse tranen* heeft collega J.M. Snoek zijn ervaringen als gereformeerd predikant met hulp van familieleden nog eens op papier gezet (blz. 1-73, met een Naschrift en Aanhangsel blz. 75-92 en vier Jubileumbijdragen van D. Boer, M. den Dulk, W. Veen en A. Wessels blz. 97-127). In een feestelijke bijeenkomst op 27 mei in het Dienstencentrum van de PKN in Utrecht is zijn boekje aangeboden aan ds. W.G. Sonnenberg, die het in ontvangst nam namens het moderamen van de PKN.

Voor wie de vorige boeken van ds. Snoek kent, waarin hij schreef over de kerkelijke protesten tegen de Jodenvervolging in de Tweede Wereldoorlog, bevat het boekje weinig nieuws. Naar zijn mening is aan die boeken niet voldoende aandacht besteed. Anders zou de synode in de IPA-nota 2007 / IP-nota 2008 (in de literatuurlijst blz. 93 zal 2008 bedoeld zijn i.p.v. 2000) niet gekomen zijn tot de zelfbeschuldiging dat de kerk in de oorlog veel te weinig voor de Joden gedaan zou hebben en dat nu zou moeten goedmaken door Israël te steunen. Met het oordeel over het christelijk aandeel in de Sjoa ook in de rol van zwijgende toeschouwer, doet de kerk zichzelf tekort. De schrijver veronderstelt een Auschwitz-trauma dat vooral wordt beschreven door "de aanvechtbare

leidsman" professor Hans Jansen met zijn negatief oordeel over het kerkelijk verzet tegen de Jodenvervolging. In een interview naar aanleiding van zijn boekje zei hij het, in verband met de Holocaust, zelfs zo: "De kerk moet zich niet door een deel van de Joden onder druk laten zetten met emotionele chantage" (Trouw 28-5-2010).

Om de titel van zijn boekje waar te maken worden in hoofdstuk 3 Joodse tranen ingeruild tegen Palestijnse tranen. Dat is geschiedenisvervalsing. De vernietiging van zes miljoen Joden in de fabrieken van de dood door de nazi's kan niet gelijkgesteld worden met het lijden dat de Palestijnen door de Joden zou worden aangedaan. Dan worden de nazi's en de Joden op één lijn gezet. Dat doen de Palestijnse leiders graag, evenals hun papegaaien binnen en buiten de kerk. Wat de Sjoa voor de Joden is, dat zou de Nakba voor de Palestijnen zijn. Op 31 mei spreken: "Holocaust Gaza" en Greta Duisenberg bij Knevel en V.d. Brink: "Genocide" (Gaza-vloot). Bij de schrijver geen Joodse tranen vanwege de aanval in 1948 door vijf Arabische staten met de bedoeling, net zoals in de volgende oorlogen, Israël te vernietigen.

Bij de schrijver geen Joodse tranen vanwege de honderden slachtoffers van zelfmoordaanslagen waarvan de daders als martelaren vereerd worden.

Bij de schrijver geen Joodse tranen vanwege de duizenden Palestijnse raketten die sinds de 'bevrijding' van Gaza in 2005 op Israël zijn afgeschoten door Gazanen, die als verzetsstrijders gevierd worden.

Bij de schrijver geen Joodse tranen vanwege de

gijzeling van Gilad Shalit die nu al vier jaar door de Palestijnen gevangen wordt gehouden. Bij de schrijver geen Joodse tranen vanwege de Kairos-Kerstbrief uit Bethlehem van 11-12-2009, door een werkgroep uit ICCO, Cordaid, Kerk in Actie, Sabeel, Keerpunt, IKV/Pax Christi en Kerk en Vrede aangeboden aan en in ontvangst genomen door kerken op 22-12-2009 in de Domkerk in Utrecht. Daarin wordt door enkele christelijke Palestijnse hoogwaardigheidsbekleders met de kruisvlag hoog in top (cover 'Uur van de waarheid' met een door Sabeelvrienden bewerkte toelichting) onder de dekmantel van geloof, hoop en liefde, Israël aan de schandpaal genageld voor de christelijke en internationale wereld op beschuldiging van zonde tegenover God en de mensheid vanwege bezetting van hun land Palestina met als straf een wereldwijde boycot.

Bij de schrijver geen Joodse tranen vanwege de brief van het moderamen van de PKN van 17 februari als reactie op de Kairosbrief aan de regering van Israël met de opdracht om economische maatregelen te nemen.

Wat na lezing van *Joodse en Palestijnse tranen* overblijft zijn christelijke tranen, omdat collega Snoek Joodse tranen vervangen heeft door Palestijnse tranen, hij zich heeft laten meeslepen op de golven van het 'anti-Israëliësch enthousiasme' (Ph. Bregstein) en in het vaarwater is gekomen van de door Arie Kuiper (KRI 1/2010) terecht antisemiet genoemde Greta Duisenberg met haar beweging 'Stop de Bezetting' en van Dries van Agt met zijn 'Schreeuw om recht voor het door Israël vertrapte Palestijnse volk'.

Nog een jubileumbijdrage

Voor de negentigste verjaardag – zoiets is een felicitatie waard! - van ds. Johan Snoek werden ook jubileumbijdragen geschreven door vier scribenten. Drie van hen verkondigen mijns inziens "een ander evangelie".

Dick Boer: "Als ik eerlijk ben..." De boze Joodse reacties op de brief van de PKN aan de Israëlische ambassade (februari jl.), geschreven naar aanleiding van het kairosdocument, wil Dick Boer niet

zien als gewone inhoudelijke kritiek. Hij meent dat de Joodse kritiek voortkomt uit angst, vanuit het verleden. De reacties zijn in zijn ogen "wat overgevoelig". Hij pleit er vervolgens voor dat we als kerk dan maar niet meer zomaar moeten zeggen wat we denken. Ach, hoe empathisch. Uit meegevoel houden we het maar achter de kiezen, maar we houden het wel...

Wat na lezing van Joodse en Palestijnse tranen overblijft zijn christelijke tranen, omdat collega Snoek Joodse tranen vervangen heeft door Palestijnse tranen, hij zich heeft laten meeslepen op de golven van het 'anti-Israëliësch enthousiasme'

Hij negeert niet alleen volstrekt de inhoud van de Joodse kritiek, maar daarbij ook het feit dat die kritiek gedeeld wordt door heel veel niet-Joden; ic christenen en wel mede-PKN-leden. Liever bezint hij zich nog eens op de kerkelijke tactiek - die via dubbele solidariteit nu was uitgekomen bij regelrechte beschuldiging van Israël - dan dat hij *luisert* naar de Joodse reacties.

Nog altijd lijkt de kerk (tenminste in haar leidslieden) te denken dat zij door haar Heer is bedoeld als Israëls aanklager. Dat was al zo in de dagen van Paulus, die tegen deze heidenchristelijke hoogmoed vergeefs heeft gewaarschuwd. Je kunt van Dick Boer ook horen waarom z.i. Joden in leven moeten blijven, p. 99 "deze hoop (op hun bekeering tot Christus, *vd S*) gebiedt christenen de Joden te laten *léven!*". Dat is nog steeds die oude kerkelijke boodschap van de dubbele agenda, die we bij Augustinus kunnen vinden: je mag ze niet doden...

Dick Boer weet wel waar *hij* bang voor zou zijn "als hij Jood was"... Namelijk voor die christenen die zich inderdaad *for better and worse* verbonden weten met het volk van Jezus. Nu moet je, voordat je zo'n christen wordt, wel eerst die christelijke hoogmoed als zodanig hebben onderkend en je daarvan hebben bekeerd. Zo ver is Dick Boer nog

niet. Dick Boer hoont de christenen voor Israël weg met scheldwoorden als *biblicisme*. Het gaat dan, let wel, om zijn broeders en zusters die binnen de PKN ook anno 2010 de Bijbel nog steeds serieus nemen en niet zwichten voor theologieën die andere goden in de aanbidding hebben, zoals: de Rede (Den Dulk), of de in onze tijd verpolitiekte vrouw Justitia (Boer en de PKN), of de barmhartige Allah (Wessels en de PKN), die de Joden apen en varkens laat noemen. Dick Boer kent blijkbaar het verschil niet tussen het serieus geloven van de Bijbel en het fundamentalistische biblicisme. Wanneer hij zelf meent, als nota bene heidenchristen, aan Israël Gods Torah te mogen voorhouden, daarmee de rollen volstrekt omdraaiend (immers: "niet jij draagt de wortel"), hoe kun je dan zelf Gods Woord negeren inzake de plaats van Israël, inzake het land?

Dick Boer zoekt steun bij zijn excuusjoden van EAJG met het dissidente geluid dat hij graag hoort. Beter kan hij eens informeren bij gewone Joden, Cidi of CJO, gelovig of seculier, met welke christenen zij liever te maken hebben: met de leidslieden van de brief of met hun critici. Of... bepaalt *hij* misschien toch nog steeds waar Joden blij mee moeten zijn en waar ze bang voor moeten zijn? Hij zegt wel van niet, maar hij doet van wel – als ik eerlijk ben.

Bij **Maarten den Dulk** ("Recht op land") wrekt zich wederom het traditionele dualistische wereldbeeld waarin er naast het rijk van God ook nog een rijk van de Rede zou zijn. Deze taaie theologische misvatting, die in de Middeleeuwen al haar wrange vrucht droeg in de leer van de dubbele waarheid, gaat geheel voorbij aan het feit dat het rijk of de wereld van God *diens ene* schepping is. Hij is Eén, en zijn schepping, de geschapen werkelijkheid, is één. En het gaat Hem in de ene aardse geschiedenis, die door de Torah met de hemel is verbonden en door de Torah van de hemel is onderscheiden ("gelijk in de hemel, zo ook op aarde", bidden we), om zijn vrede op deze aarde, waarin aan Israël de centrale plaats is en blijft toegewezen. In de wereld geldt geen andere wet dan die van God. Die van Israëls God wel te

verstaan – want er is geen andere. Als God in de Torah een land belooft aan het nageslacht van de aartsvaders geeft Hij dat ook. Die landbelofte is nu niet direct een hapax in de Bijbel, noch een onvervulde belofte. Ten tijde van Jozua werd historisch manifest wat in de hemel was besloten en ruim vierhonderd jaar daarvoor was beloofd aan Abraham.

De drie hier besproken jubileumscribenten negeren dat Israël ook *opdracht* heeft gekregen om het land erfelijk (!) in bezit (!) te nemen. God schept zelf de gelegenheid. Zoals bij Jericho toen, zoals met Cyrus de Pers eeuwen later, zo nog veel later ook in 1947/48, en in 1967. Waarom zou God alleen in bijbelse tijden regeren?

Of Israëls regering nu fouten maakt of niet – dat doet aan die gegeven opdracht niets af. Of de christelijke theologie daar nu moeite mee heeft of niet, doet daar natuurlijk ook niets aan af. Of Palestijnen en hun vrienden dat nu leuk vinden of niet, al evenmin. Vandaar dat de vrome Joden na (!) de juni-oorlog van 1967 als '*mitnachelim*' (hittacheel betekent: erfelijk in bezit nemen) in hun geloofsgehoorzaamheid de vervolgens omstrede gebieden zijn gaan bewonen, die nota bene door agressie *tegen* Israël *aan* Israël waren toegevallen. Een goetzpe om te zeggen dat het land gestolen is, zoals veel mensen beweren. Jordanië had zich het gebied wederrechtelijk toegeëigend en de wereld zweeg. Maar historisch werd opnieuw Gods wil manifest. Dit keer niet via Jozua, of Cyrus, noch via de VN, zeker niet via zgn. Joods imperialisme, maar... tegen aller verwachting in! Als wij erbij staan, waarom zien we het dan niet? Het Grieks-westers-dualistische wereldbeeld heeft ook tot gevolg dat men de draad van de ene geschiedenis kwijt raakt en niet meer aanneemt dat hetzelfde Israël daar nog steeds in staat, in die ene geschiedenis. Het waren toen geen heilige boontjes, het zijn vandaag geen heilige boontjes. De naam is van toen en van nu. Of hebben ze die soms van de Palestijnen overgenomen? Je kunt ook moeilijk zeggen dat hier meer hondjes Kees heten. Israël = Israël.

Dat Israël vaak en lang gezworven heeft buiten het land (hoewel er altijd Joden zijn gebleven)

4

maakt dat land nog niet tot eigendom van een ander. God had het over "een altoos durende bezetting", maar *bewoning* werd gebonden aan voorwaarden (Deuteronomium). Ik kan eigenaar zijn van een huis zonder dat ik daar zelf woon. Alle bezetters van Israëls land zijn dan ook altijd weer weg getrokken. Dat geldt in de twintigste eeuw exact zo voor Jordanië, dat de westoever van de Jordaan had geannexeerd en vervolgens de handen daarvan af trok.

De door God aangewezen eigenaren zijn weer bewoners geworden. Ze hebben het niet op eigen imperialistisch initiatief veroverd, maar ze hebben het in verdedigingsoorlogen teruggekregen. En allicht hebben ze toen Oost-Jeruzalem geannexeerd. Resolutie 242 verplicht niet tot terug-gave van alle bezette gebieden.

Ik vraag me af of je kunt spreken van Israël als *pars pro toto* op de manier zoals Den Dulk doet. Er is m.i. net iets meer aan de hand. Israël is niet alleen een *pars* van de mensheid, maar ook *koploper*, *hoofd* der volken; en blijft dat, ook als het totum van de gehele wereld tot vrede is gebracht. Jeruzalem zal als hoofdstad van Israël het centrum blijven.

Moeten we om de vele Bijbelse gegevens aangaande Israël dan maar voorbij zien aan het leed van de Palestijnen? God verhoede. Maar wie de vrede zoekt moet de oorzaak van de oorlog bloot leggen en daar ingrijpen, pijnlijk of niet: de islamitische politieke leiders willen geen Joodse staat. Hun programma is bekend. Geen Palestijnse staat naast Israël, maar één staat Palestina, "bevrijd" van Israël. Arafat was er al duidelijk over naar zijn achterban.

De PKN schreef haar kritische brief met verkeerde kritiek naar het verkeerde adres.

Met haar Palestijnse Geschwister moet de PKN nog steeds leren om de Bijbel non-selectief te lezen, vanuit de geloofserkenning van Gods wil aangaande Israël en de geschiedenis.

De kerk heeft ten opzichte van Israël niet de functie van profeet gekregen, aanklager, rechter of critica. Dat heeft niemand Jezus of de apostelen ooit horen zeggen. Veel eerder zou de heidenchristelijke kerk moeten denken aan de houding van

Ruth. Van onopgeefbare verbondenheid gesproken: "Waar gij zult sterven zal ik sterven". De kerk is niet de wortel van de edele olijf en zal dat ook nooit en te nimmer worden. En de kerk is ook niet zelf de edele olijf.

Onbegrijpelijk dat Den Dulk kan zeggen dat de beweeglijkheid eruit is wanneer wij van Israël geloven wat de Bijbel zegt. Ziet hij de gewenste beweeglijkheid dan in de huidige uitzichtsloze impasse? We zien toch hoe alles juist vast loopt? De hele wereld zou er in gunstige zin anders gaan uitzien en uit haar impasse geraken – als de kerk zich maar wilde bekeren tot geloof in de Torah. Ook Den Dulk zet de zaken op zijn kop als hij zegt dat er geen vrede komt voor Israël als er geen vrede komt voor de Palestijnen, want het ligt precies andersom: *wie Israël goed doet zal gezegend worden*. Dat is het Bijbels evangelie voor de politiek. Als Israël geen vrede krijgt zal de wereld geen vrede hebben.

Ook Den Dulk zet de zaken op zijn kop als hij zegt dat er geen vrede komt voor Israël als er geen vrede komt voor de Palestijnen, want het ligt precies andersom: wie Israël goed doet zal gezegend worden. Dat is het Bijbels evangelie voor de politiek. Als Israël geen vrede krijgt zal de wereld geen vrede hebben.

Biblicisme (Dick Boer) is dat je met een losgeknipte Bijbeltekst (bijv. "geloof, hoop en liefde!") aan de haal gaat en de rest van de Bijbel ermee wegwuift. Dat is gewoon één van de vele vormen van fundamentalisme: je schuift je theologie onder de bijbeltekst of over de tekst heen, net zo lang totdat je die niet meer hoort!

Anton Wessels ("Joden christenen en moslims onopgeefbaar verbonden") blijft een exemplarisch voorbeeld van islamofobie of van het Stockholmssyndroom. Hij heeft lang gewerkt en gewoond onder moslims en probeert ons alle-

maal wijs te maken tot de zaligheid van een inter-religieuze meltingpot, waarin Ismaël moet dienen als bindmiddel. Dat is het andere evangelie van Anton Wessels c.s., ook al zegt hij erbij dat we niet over hoeven te gaan tot een andere godsdienst. Waarom niet eigenlijk? Hoe kan hij daar nog bezwaar tegen hebben als Mohammed een profeet is? Groter dan Mozes en Jezus zelfs, zoals de islam beweert?

God beoogde voor zijn plan het nageslacht van Abraham en Sara. Pas hun kleinzoon Jakob wordt de drager van de naam Israël en Israël wordt derhalve ook vaak huis van Jakob genoemd – en daar vallen oom Ismaël en broer Ezau niet onder.

Ismaël is ontegenzeggelijk de eerstgeboren zoon van Abraham, maar niet van Sara. Hij is halfbroer en wordt als bespotter van Sara en als treiteraar.. van Izak weggestuurd met een flinke alimentatie (ook hij krijgt beloften), omdat God voor zijn plan het nageslacht van Abraham *en Sara* beoogde. Pas hun kleinzoon Jakob wordt de drager van de naam Israël en Israël wordt derhalve ook vaak *huis van Jakob* genoemd – en daar vallen oom Ismaël en broer Ezau niet onder.

Wie de geclaimde profetenstatus van Mohammed toetst, wat moet gebeuren in gehoorzaamheid aan de Bijbel, komt tot andere conclusies dan Anton Wessels. Hij en zijn vrienden zijn gezwicht voor de islam. Wie dat niet doet heeft in sommige gevallen een kogelvrij vest nodig. Als je dat draagt ben je bepaald geen lafaard. Als schepselen zijn wij uiteraard ook met de moslims verbonden, maar niet als geloofsbroeders. De kerk kent alleen Israël als haar oudere broeder.

De universele zegen van de Shalom van de Torah, over de hele aarde – daar verlangen we *allemaal* naar! Daarom is deze discussie zo belangrijk voor ons allemaal.

Die zegen van de Torah zal niet uitgaan van de

kerk, maar van Sion. Daartoe is in de hemel besloten. Gabriël - "die voor God staat" - voegt aan zijn boodschap toe: "want *geen woord* dat van God komt zal krachteloos wezen" (Lucas 1:37).